

- Let op: gesproken woord geldt ! -

TOESPRAAK VAN DE VOORZITTER VAN DE TWEEDE KAMER, MEVROUW A. VAN MILTENBURG
BIJ DE HERDENKING 14 AUGUSTUS 2013
INDISCHE PLAQUETTE, TWEEDE KAMER

Dames en heren,

Welkom in het gebouw van de Tweede Kamer bij de Indische herdenkingsplaquette. We herdenken op deze plaats vandaag de capitulatie van Japan en het einde van de Tweede Wereldoorlog in Zuid Oost Azië. En wij herdenken hier vandaag alle slachtoffers van de Japanse bezetting in Azië; mannen, vrouwen en kinderen, burgers en militairen.

Deze plaquette is pas in 1985 aangebracht, 40 jaar na het einde van de oorlog. Bij de voorbereiding op deze herdenking vroeg ik mij af waarom pas 28 jaar geleden de Indische herdenkingsplaquette een plaats kreeg in het gebouw van de Tweede Kamer.

Om méér te weten te komen heb ik twee maanden geleden een bezoek gebracht aan het Indisch Herinneringscentrum Bronbeek.

Het was een indrukwekkende ervaring en ik heb op veel vragen een antwoord gekregen. Maar er zijn ook vragen bij gekomen.

Natuurlijk zijn de historische feiten bekend. We weten dat de Japanners in 1942 Indië bezetten. Dat werd velen noodlottig want onder het motto Azië voor de Aziaten moesten de Europeanen uit het straatbeeld verdwijnen. Families werden uit elkaar gehaald. Vrouwen en kinderen met een Europees uiterlijk werden opgesloten in aparte wijken en in kampen. Een ander deel van de vrouwen en kinderen, zij die geen echt Europees uiterlijk hadden, moest buiten de kampen zien te overleven. Veel mannen moesten naar Thailand of Birma om dwangarbeid te verrichten. Bij families die het allemaal overleefden en die samen veilig in Nederland aankwamen, zijn diepe wonden geslagen door de verbanning uit een gebied waar zij ooit woonden en gelukkig waren. Het zijn wonden die soms nooit echt zijn geheeld.

Ik zei al dat mijn bezoek aan Bronbeek verhelderend was, maar ook nieuwe vragen had opgeroepen.

Wat is er geworden van al die Nederlanders die destijds in Indië woonden? Wat zijn hun oorlogsverhalen? Waar zijn ze terecht gekomen? En hoeveel van hen zijn er nu eigenlijk omgekomen?.

En als ze de oorlog niet hebben overleefd, waar is dan hun graf?

Bij de families die niet herenigd werden, duurde het vaak jaren voor de bevestiging kwam dat dierbaren nooit meer terug zouden komen... Vaak een kil bericht zonder nadere gegevens over de plaats, de datum en de doodsoorzaak.

- Let op: gesproken woord geldt ! -

Nabestaanden van de slachtoffers van de Japanse bezetting van Indië dragen nóg een gezamenlijk lot: een deel van hun geschiedenis lijkt te zijn uitgewist. Daar zijn oorzaken voor te noemen zoals de chaotische toestand waarin de wereld aan het eind van de oorlog verkeerde, de onverwachte capitulatie van Japan en de acties die de Japanners ondernamen om de sporen van hun schrikbewind te vernietigen. Indonesische jongeren eisten direct de onafhankelijkheid van Indië en namen de wapens op. De Tweede Wereldoorlog was voorbij, maar daarmee was de vrede niet weergekeerd.

En zo ontbrak het aan tijd, aandacht en prioriteit om uit te zoeken, wat er met iedereen gebeurd was.

De omstandigheden veroorzaakten dat een belangrijke aanbeveling van de 19e eeuwse Amerikaanse dichter en filosoof Ralph Waldo Emerson in de wind werd geslagen: "Take notes on the spot: a note is worth a carload of recollection" ofwel: "Maak aantekeningen ter plekke: één aantekening weegt op tegen een karrenvracht aan herinneringen".

Ik vrees dat in dit geval slachtoffers en nabestaanden het veelal met hun eigen herinneringen zullen moeten doen. Dat maakt herdenken moeilijker.

Het is eenvoudiger om te delen als je weet wat je herdenkt, als je weet wat er precies is gebeurd.

Zeker, geschiedkundigen zijn ook nu nog bezig om de stukjes te zoeken die deze historische puzzel compleet kunnen maken. Maar zelfs als dat lukt blijven er hiaten: de getuigenissen en emoties van de mensen die deze zwarte bladzijden van de geschiedenis aan den lijve ondervonden.

Voor een steeds kleiner worden groep mensen is 15 augustus 1945 een persoonlijke herinnering. Voor de jongere generaties is het een herdenking. Dat herdenken blijven wij doen. Ook hier in het gebouw van de Tweede Kamer waar destijds ook beslissingen werden genomen over Nederlands Indië. We doen dat uit eerbiedige nagedachtenis aan de slachtoffers en hun nabestaanden; mensen van wie een zeer aangrijpend deel van hun geschiedenis soms lijkt te zijn verdwenen.